

П-Т 102

НАР. И УЧ. ЗАВЕШТАНИЕ
ИЛИНДЕНСКА ОРГАНИЗАЦИЯ
СКОПЈЕ

Година XIII.

София, януарий 1941 г.

Книга 1 (121)

Илюстрация ИЛИНДЕНЪ

ИЗДАНИЕ НА ИЛИНДЕНСКАТА
ОРГАНИЗАЦИЯ

№ 4574/63

Новъ стилъ	Ст. стилъ	Исторически календаръ за м. Януарий	Година на събитието
1	19	Козма Пречистански заема архипастирското мѣсто въ Дебърската епархия	1897
2	20	Убитъ бѣше войводата Лазо Димитровъ Родевчето	1904
3	21	Пелагонийската епархия се сдобива съ архиерей — Григорий	1897
4	22	Афера въ с. Ново-село (Щипъ): арестувани 21, убити 3, осждени 14 души	1899
5	23	Турски войски запалиха с. Куклешъ (Струмишка): изгориха 64 кжши убиха 38 селяни, обраха селото	1905
6	24	В. Левски основа първия революционенъ комитетъ въ Ловечъ	1870
7	25		1910
8	26	Дим. Миладиновъ започва въ Охридъ борба съ грѣцкия владика	1859
9	27	Следъ 3 днев. процесъ въ Скопие осждени бѣха 89 д. по дѣлото на скоп. студенти	1922
10	28	Въ Какринското ханче (Ловечко) бѣ заловенъ великиятъ апостолъ на българската свобода Левски	1872
11	29		
12	30	Депутация отъ български дейци въ Цариградъ подаде молба до В. Порта за неприкосновеността на султ. ферманъ	1872
13	31	Свешен. Христо съ 18 чет. с/у 100 души сражава се 6 ч. при с. Койнско (Охридско)	1913
14	1		
15	2		
16	3	Преговоритѣ за миръ между съюз. и турци презъ балкан. война бѣха прекжснати	1903
17	4	При с. Голѣмо Илино (Д. Хисар.—Битол.) в. Юрд. Пиперка води сражение	1903
18	5	Цариград. българи силомъ принудиха Иралионъ Микариополски и другитѣ владци да служатъ на Водици	1870
19	6	Теодоси бѣ ржкопол. за архиерей на Скоп. епархия, която зае презъ 1890 г.	1885
20	7	Българ. войски завзели неприятелскитѣ окопи при село Яребичина (Дойранско)	1918
21	8	Боби Стойчевъ води сражен. при с. Радибушъ (Палан.)	1907
22	9	При с. Избища (Ресенско) войв. Пенчо съ 33 чет. с/у 300 д. вск. води сражение	1903
23	10		
24	11		
25	12		
26	13	Четвърта армия разбива турскитѣ войски при Булаиръ	1913
27	14	Разбиване на руския корпусъ при Шаркѡй	1913
28	15	Почина Неофитъ Рилски, патриархъ на българскитѣ педагози	1881
29	16	Започва прилагането на финанс. реформи въ Македония	1905
"	"	Вомбенъ атентатъ въ Радовишъ: 10 души убити	1912
30	17		
31	18	Роденъ е тоя день Н. В. Царъ Борисъ III въ София	1894
"	"	Сражението на селянитѣ отъ село Велгощи (Охридско) съ аскеръ	1903

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЬ

ИНВЕНТАРЕНЪ

№ 13990

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ — СОВИЧАНОВЪ

РЕДАКЦИЯ И АДМИНИСТРАЦИЯ ул. „ПИРОТЪ“ № 5. ТЕЛЕФОНЪ № 2-19-32

Годишенъ абонаментъ е за Царството — 120 лв., за Европа — 200 лв., за Америка — 2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.
35 ФЕВ 1941 ЧЕКОВА СМѢТКА 5221. РСМ 8/1941

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народното Просвѣщение съ окръжно № 40,350 отъ 28. ноември 1933 година.

ILLUSTRATION „ILINDEN“. Rédaction et administration: rue „Pirot“ 5. — Sofia, Bulgarie

ОТЧЕТЪ

ДАР
ОТ НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
СОФИЯ

на Ржководното тѣло на Илинденската организация предъ г. г. делегатитѣ
на XIII редовенъ конгресъ за 1940 год. 163/010

Господа делегати,

За 1939 г. отчетътъ бѣ напечатенъ въ кн. 1 (111) на илюстрация Илинденъ, а за 1940 въ кн. 1 (121) на сжщото списание.

Презъ 1940 год. организацията се управляваше отъ сжщото Р. т. както презъ 1939 г. въ составъ: Л. Томовъ, А. Кецкаровъ, Хр. Танушевъ, Лука Групчевъ, Д. Лазаровъ, Т. Кърчовъ и Л. Гошевъ. Контролната комисию остана сжщата — г. г. Ив. Лъомчевъ, Аристидъ Дамяновъ и Тр. Коновъ отъ Плѣвенъ.

Въ началото на 1940 год. Ржководното тѣло почна да работи при сжщото разпредѣление на длъжноститѣ както презъ 1939 г.: председателъ: Л. Томовъ; подпредседателъ: Хр. Танушевъ; секретаръ: Лука Групчевъ; касиеръ: А. Кецкаровъ; библиотекаръ: Т. Кърчовъ; съветници: Д. Лазаровъ и Л. Гошевъ.

Касиерътъ г. А. Кецкаровъ съ заявление отъ 16. II. 1940 год. си подаде оставката по здравословни причини. Ржк. тѣло въ заседанието си отъ 15. II. с. г. прот. № 3/35 възложи на г. Д. Диневъ, като подгласникъ, касиерската длъжностъ, обаче той по домашни причини отказа да замѣсти г. Кецкаровъ. Ржк. тѣло отново се занима съ въпроса и съ прот. 4/36 помоли г. Кецкаровъ да изпълнява касиерската длъжностъ до свикването на конгреса.

Г-нъ Лука Групчевъ сжщо си подаде оставката по домашни уважителни причини. Ржк. тѣло покани подгласника В. Трифоновъ, който прие и изпълнява длъжността секретаръ до края на 1940 г.

Въ този составъ Р. тѣло презъ изтеклате год. ржководи нашата мила и скъпа организация, въ чиито редове се числят останалитѣ живи борци Преживѣли героични времена, придружени съ голѣми страдания и тежки изпитания, тѣ и сега живѣятъ при голѣма оскъдица, но съ пълна вѣра и надежда за по-свѣтли дни за родъ и родина.

Презъ отчетната година Ржк. тѣло работи при много трудни условия, но то изпълняваше своя дългъ всѣкога на време и съ пълненъ идеализъмъ съ една единствена мисль — какъ да подкрепи своитѣ изнемогващи другари, какъ да помогне и

засили постижението на нашия идеалъ — свободата на родината.

Презъ годината Ржк. тѣло е имало всичко 52 редовни заседания и всички въпроси сж разрешавани при пълно разбирателство и съгласие.

Общи събрания на Софийското дружество не станаха по независящи отъ Ржков. тѣло причини сжщо и въ провинцията нашитѣ дружества сж развили твърде скромна дейностъ. Всички по-важни решения Ржк. тѣло редовно съобщаваше на дружествата съ писма и окръжни. Издадени сж 10 окръжни.

Канцеларията

и презъ 1940 год. се помѣщаваше въ Македонския домъ, ул. „Пиротъ“ 5. Разполага съ три малки стаи и единъ салонъ за събрания. Въ него се помѣщава библиотеката и коститѣ на Г. Дѣлчевъ. Наемътъ 1000 лв. месечно, е уговоренъ още при отпускане заема на Мак. наученъ институтъ. Помѣщението е годно. Салонътъ ни дава приемъ на братства и на други наши организации. Канцеларията ни се обслужваше отъ четирилица — архиваръ-дѣловодителъ съ 700 лв.; пом. касиеръ съ 700 лв., машинописъ експедиторъ — съ 1000 лв и чистачка съ 350 лв. месечно възнаграждение.

Другата работа на организацията се извършваше отъ Ржк. тѣло безплатно.

Презъ годината постѣпили сж 495 писма, а сж изпратени 1125 писма. Експедирани сж 12,600 пратки, главно отъ Илюстрация „Илинденъ“, Илинденски листъ, брошури, „Освоб. борби на Македония“ отъ Хр. Силяновъ и др. дарени книги.

Организацията ни се обслужваше отъ двама инкасатори — единъ за София, другъ за провинцията.

Дружества и членове

И тази година не можемъ да дадемъ точни и изчерпателни сведения за дейността на дружествата и за движението на членоветѣ, защото малко отъ тѣхъ се съобразиха съ нарежданията на чл. чл. 21 и 22 отъ устава ни. Най-редовно се отчетоха

Варненското, Софийското, Плѣвенското и Старо-загорското д-ва. Проявиха дейност само Софийското д-во, брояще 210 членове, Варненското съ 86, Пловдивското съ 73, Кюстендилското, Старо Загорското, Г.-Джумайското, Симитлийското — съ по 15 членове, Русенското, Плѣвенското и Сливенското съ по 12 членове, Видинското и Бургаското съ по 10 члена. Останалитѣ д-ва по понятни причини още не сж се реорганизирали и за голѣмо съжаление още не проявяват животѣ.

Отдѣлни лица почти въ всички по-голѣми селища бѣха на услугитѣ на организацията, като разпродаваха Илинденски листѣ. Календара и др.

И презъ отчетната година много илинденци се отзоваха на окржжитѣ ни и изпращаха сведения, спомени, портрети изъ революц. борби. Макарь и често пѣти писани полуграмотно, споменитѣ понеже сж преживѣни, сж твърде ценни. Преработени, тѣ намиратѣ мѣсто въ страницитѣ на илюстр. „Илинденъ“, и представляват ценен материалъ за историята на илинденската епопея.

Организационната дейност

на Ржк. тѣло презъ отчетната година се изаършваше при много трудни условия. Въ началото и презъ цѣлата година съ редѣ окржжни Ржк. тѣло подкани д-вата да проявят по-усилена дейност и да приберат всички илинденци въ редоветѣ на организацията.

Както е известно нашата организация е културно просвѣтна, родолюбива и благотворителна и като такава тя се стреми съ легални срѣдства да постигне своята целъ — да бѣде полезна на родината ни, за нейното преуспѣване.

За подобрене на тежкото материално положение на илинденци Ржк. тѣло приготви обширно изложение до всички фактори, отъ които зависи разрешението на този въпросъ. (Изложения под № 818, 819, 821 отъ 13. VI. с. г.)

Освенъ писмено делегация отъ 3-ма души се яви предъ министрн и народни представители, изложи тежкото положение на останалитѣ живи ветерани отъ Илинденската епопея, и действува да бждат признати за поборници — опълченци и илинденци.

Отговори ни се — № 7221 отъ 4. XII. 940 — че още не е дошло време да се разреши този въпросъ.

Направиха се постѣпки, да се направят облекчения на Илинденци и на бѣжанцитѣ по задълженията имъ къмъ държавата. Отъ всѣкжде се дадох обещания, че ще се направи потрѣбното.

Ржков. тѣло бѣ винаги на услугитѣ на Илинденци и др. емигранти за настаняването имъ на рабата и повече отъ 40—50 души бидоха удовлетворени.

Винаги готово да подкрепи бедни и болни наши другари, да бждат прегледани безплатно отъ лѣкари или настанени въ болници, на мнозина нуждаещи се услуги. (Прот. № 50 отъ 1. XI. 940 год.)

Въ редѣ заседания Ржк. тѣло размѣни мисли по освобождението на родината ни. То възприе опредѣлено становище и упълномощи председателя Л. Томовъ да взима участие въ общи събрания съ председателитѣ — на съюза на братствата,

на макед. наученъ институтъ, на Макед.-одринското опълчение и на съюза на макед. женски д-ва, заедружно да обмисловат всички мѣроприятия относно главния въпросъ — благо на родината ни. За тая целъ се приготвиха изложения до всички фактори тукъ и въ чужбина за освѣтление на макед. въпросъ.

Организацията е била въ контактъ и съ всички родолюбиви организации въ страната; взимала е участие съ свои представители въ общи заседания, за да се обмислят и предприемат мѣрки въ защита на български неразрешени още общонародни въпроси.

Презъ отчетната година не се обиколиха дружествата, поради материални срѣдства и др. понятни причини.

Останалата организационна дейност на Ржк. тѣло се състои въ обикновената му текуща работа, грижи за събиране суми отъ разни длѣжници, даване редовно писмени и усни нареждания до д-вата, отговори на запитвания и заявления.

Културно просвѣтната дейност

на Р. т. презъ изтеклата година бѣ ограничена — въ рамкитѣ на възможното при съвременнитѣ условия. Продължи се издаването на сп. Илюстрация „Илинденъ“. Издадох се 10 книжки отъ книга 1 (111) до книга 10 (120) съ две отдѣлни брошури „А. Е. Кецкаровъ“ и „Отецъ Т. Николовъ“. Списанието запази този сжщия духъ — архивъ на македонскитѣ освободителни борби. Редакционният комитетъ (чл. 50 отъ устава) се състоеше отъ Л. Томовъ, Хр. Танушевъ и В. Трифоновъ.

Редакторъ на списанието и за изтеклата година остана г. Кирилъ Христовъ, въпрѣки постоянното му желание да бѣде вече освободенъ отъ тоя му дългъ: работи се при твърде неблагоприятни условия — много трудъ, голѣми мъчнотии и още по-голѣми неприятности.

Грижитѣ ни за подобрене на списанието и по-голѣмото му разпространение сж били винаги голѣми и постоянни.

Въ редѣ заседания за тая целъ взеха се следнитѣ решения:

1. Както миналата година така и презъ 1940 г. съ писма и устно се помолиха видни наши общественици, писатели и журналисти да сътрудничат въ списанието ни. Мнозина се отзоваха и даваха статии. Винаги сме разполагали съ спомени отъ епичнитѣ борби на македонскитѣ българи.

2. Съ писма и малки позиви се обѣрнахме къмъ наши емигранти да станат абонати на списанието. За голѣма скръбъ на тѣзи ни покани малцина се отзоваха. Илинденъ се печати въ 1500 екземпляри отъ които се изпращат 1217 екз. гратисъ 40 екз. остават въ организацията 243 екз.

3. И тази година взехме участие въ изложбата на българската книга съ нашитѣ издания.

Отъ тѣзи данни ясно личи, че успѣхътъ по пласирането на „Илинденъ“ не е за похвала. Ние сами не сме доволни отъ него. За съжаление голѣма частъ отъ емиграцията ни се отнася апатично на нашитѣ позиви. „Илинденъ“ макарь и архивъ на миналото, дава хубави изгледи изъ нашата родина, сведения изъ миналото, за учебното дѣло, съвременни сведения и статии, статия по

положението и пр. при все че имахме насърдения и одобрения отъ страни, ние не мислимъ, че сме постигнали пълно съвършенство. Като се взематъ предъ видъ, обаче, времената, ограниченията, апатията въ емиграцията и т. н. списанието ни все пакъ постига своята голѣма целъ — да служи за факелъ на емиграцията ни и на нашитѣ поробени братя въ сѣдбоноснитѣ времена, въ които живѣемъ.

Календаръ Илинденъ т. г. изнесе ликоветѣ на щаба на Илинденското възстание — това съ толкова голѣмо историческо значение за времето събитие. Календарътъ се приготви въ 10000 екземпляра, отъ които изпратиха се въ провинцията всичко 7500. Въ София се пласираха 1500 екземп. останали на складъ 850 екз. Подариха се на „Отецъ Паисий“ за чужбина 50 екз. и на разни лица — 40 екз. всичко — 90. Постѣпили до сега 21000 лв., съ което вече се покриха разноснитѣ по отпечатването му. Има добри изгледи да остане и печалба отъ него.

По случай патронния празникъ на организацията ни тази година се издаде „Илинденски листъ“ въ 6000 екз. Изразходвани сж за листа 8290 лв., а сж постѣпили 11,208 лв. Илинденски листъ, намѣри добъръ приемъ въ нашитѣ срѣди. Въ издаването му взеха участие много общественици, писатели и журналисти, за което изказваме имъ тукъ явна благодарностъ.

Т. II. отъ „Освободителнитѣ борби на Макед.“ вече цѣла година е готовъ за печатъ. Известниятъ и непрежалимъ нашъ другаръ Христо Силянъ въ написването му вложи всичката жаръ на своята отзивчива душа. Това бѣ неговата лебедова пѣсенъ, изпѣ я, пролѣ всичкитѣ си сълзи, изтопи съ перото си всичката кръвъ на своето сърдце и остави за поколѣнната неизблемитѣ завети на македоно-българския революционеръ, който бѣше обгърналъ всичко шо бѣ родено въ хубавата, въ красивата македонска земя и . . . загина и . . . духътъ му отлетѣ тамъ — въ македонскитѣ усои — дето той самъ на младини ходи да пролѣ кръвта си за нейната свобода.

Колко е необходимо да се отпечати тази книга днесъ! № . . . но все не ни се разрешава!

Патронниятъ ни празникъ Илинденъ се отпразднува съ панахида и молебенъ въ черквата Св. Недѣля. Държа речъ свещ. Стефанъ Кючуковъ Съ пламенни слова той похвали дѣлото на Илинденъ и изпълни съ възторгъ сърдцата на всички присѣтствуващи, и изказа вѣра въ по-свѣтло бждеще за родината ни. Поднесе се вѣнецъ на гробоветѣ на починали илинденци. Черквата бѣ препълнена съ народъ. На председателя на илинд. организация поднесоха поздрав и почитания председателя на Нар. събрание г. Логофетовъ, представители почти на всички родолюбиви организации и отдѣлни лица. Следъ отпуска на черква много илинденци посетиха канцеларията на организацията и се поклониха предъ останкитѣ на Г. Дѣлчевъ.

На 6 май, годишнината отъ смъртта на Гоце Дѣлчевъ, пожелахме, но не ни се разреши, да устроимъ утро. Само роднинитѣ на Гоце дойдоха да се поклонятъ предъ саркофага съ коститѣ му.

Презъ изтеклата година Ржк. тѣло неможа да устрои утра и вечеринки и пр. по понятни при-

чини. Само въ провинциалнитѣ градове сж устроени твърде малко излети и вечеринки.

Отношенията ни къмъ другитѣ родолюбиви организации сж били коректни и близки. Нашитѣ представители г. г. Л. Томовъ и А. Кецаковъ въ „Отецъ Паисий“ редовно посещаваха общитѣ имъ събрания и взимаха участие въ решенията имъ. Г-нъ Хр. Танушевъ бѣ нашъ представителъ въ мак. наученъ институтъ. Въ комитета за въздигане паметника на бележития воинъ полковникъ Б. Дранговъ нашъ представителъ е председ. Г. П. Томовъ.

Ржк. тѣло и презъ изтеклата година даде въ даръ на читалището и изпрати въ чужбина книги и календари направо или чрезъ „Отецъ Паиси.“

Покойници.

Презъ изтеклата година изгубихме видии илинденци — дейци за свободата на родината ни. Ржк. тѣло не е пропуснало никога да вземе участие въ погребението на наши хора и да издаде некролози

Поминаха се:

Петъръ П. Арсовъ, виденъ общественикъ, просвѣтителъ деецъ, революционеръ, роденъ въ с. Богомила (Велешко), починалъ на 1. I. 1941 г. Димитъръ А. Зографовъ, о. з. полковникъ, роденъ въ гр. Велесъ, починалъ на 27. II. 1940 г. Взелъ участие въ революц. борби и въ македоно-одринското опълчение. Миле П. Раховъ, роденъ въ гр. Банско, починалъ на 17 май 1940 год. Свещено-икономъ Конст. П. Апостоловъ, отъ гр. Паланка, починалъ на 2. VII. Баба Стойна Томова, родена въ с. Сеполе (Тетовско), починала на 30. IX. 1940 г. Петъръ Наумовъ Василевъ, учителъ, отъ гр. Охридъ, почина на 30. X. 1940 год.

Иванъ Конст. Камбуровъ, роденъ въ Едига починалъ на 2. IV. 1940 год.

Свещеникъ Симеонъ Мисовъ, роденъ въ гр. Тетово, починалъ на 29. XII. 1940 г.

Да почетемъ паметта на починалитѣ другари илинденци съ ставане на крака. Богъ да ги прости, вѣчна имъ паметъ.

Финансовата дейность

на Р. тѣло презъ изтеклата година се прояви главно въ това да се грижи да увеличи приходитѣ и да прави икономии до колкото е възможно, безъ да се накърни дейността на организацията. Положението на приходитѣ и разходитѣ на организацията най-добре се вижда отъ приложениитѣ таблици на края на отчета.

Въ главни черти то е следното;

По бюджета предвиденъ приходъ	270,000 лева
Постѣпили за 1940 г.	198,381 лева
Изразходвани	208,910 лева

При извънредно тежкитѣ времена, които преживяваме, постѣпленията сж задоволителни.

Презъ 1940 год. сж изплатени 33975 лв. за смѣтка на 1941 год. (главно за помощи и календара).

По пера финансовото положение на организацията се изразява така:

1. Благотвор. посм. каса салдо	1939 г.	711,801 лв.
„ „ „ „	1940 г.	— 723,933 лв.
2. Благотворителенъ фондъ	1939 г.	— 80,073 лв.
„ „ „ „	1940 г.	— 121,906 лв.

3. Фондъ братска могила	1939 г. — 35,078 лв.
„ „ „ „	1940 г. — 38,268 лв.
4. Мак.наученъ институтъ заемъ	1939 г. — 547,034 лв.
„ „ „ „	1940 г. — 554,135 лв.
5. Макед. кооперативна банка	
съ дѣлове.	1940 г. — 175,368 лв.
6. Македонска народна банка	1940 г. — 5,680 лв.
7. Пощенска спест. книжка	1940 г. — 34,283 лв.
8. „ „ чекова с/ка	1940 г. — 5,309 лв.
9. Покъщнина	1940 г. — 54,323 лв.
10. Складъ.	1940 г. — 173,254 лв.
11. Наличностъ	1940 г. — 214 лв.
12. Длъжници	г. — 54,758 лв.

Благотворителната посмъртна каса въ края на 1940 год. имаше 148 членове. Поминаха са трима: Миле Раховъ, баба Стойна Томова, и Ив. К. Камбуровъ — всички отъ Софийското д-во. Изразходвани сж за посмъртни помощи 17248 лв, Сега касата има 723,933 лв.
Отъ лихви презъ 1940 г. постъпиха 35,190 лв.
и отъ 10 левови вноски 5,380 лв.

И тази година ни се предписа отъ държавния надзоръ върху осигурителнитѣ дружества да нагодимъ правилника съгласно исканията на закона. Ржк. тѣло вписа този въпросъ въ дневния редъ на конгреса и Ви предлага да се занимаете съ него— да се вземе окончателно решение.

Благотворителния фондъ

въ края на 1939 г. бѣ 80,073 лв., а сега въ края на 1940 г. — 121,906 лв.

Явенъ е стремѣжа ни да увеличимъ фонда и отъ лихвитѣ му да подпомагаме беднитѣ илинденци.

Постъпили суми въ фонда:

Отъ Македонска народна банка	15,000 лв.
Македонска кооперативна банка	5,000 лв.
Авр. Евст. Чалъовски.	70 лв.
А. Диамандиевъ	30 лв.
Архим. М. Достоевск.	200 лв.
Отъ д-вото въ Св. Врачъ	8,783 лв.
Н. Нѣдѣлковъ — София	1,000 лв.
Якимъ Цвѣтановъ	200 лв.
Д. Диневъ	300 лв.
П. Мартулковъ	200 лв.
в. „Зора.“	1,000 лв.
Икономъ Тома Николовъ	1,300 лв.
Спасъ Темелковъ	400 лв.
Пизанти	100 лв.
К. Шошевъ	250 лв.

Всичко: 33,833 лв.

На дарителитѣ конгресътъ изказва сърдечна благодарностъ и похвала. Дано примѣрътъ имъ бжде последванъ и отъ други.

Благотворителностъ

По бюджета бѣха предвидени 10,000 лв. а сж изразходвани 52,672 лв.

Въ тази сума влизатъ и изразходванитѣ за служащитѣ 27,600 лв. Раздадени сж на бедни илинденци 25,072 лв. Мизерно е положението на нашитѣ другари Илинденци, затова употребихме

голѣми усилия, да облекчимъ, що годе страданията имъ.

И презъ тази година Р. Тѣло реши и подари книги отъ своитѣ издания и др. на читалища, библиотеки, организации и частни лица както, следва:
На Макед. братство въ Пловдивъ отъ Илюстрация Илинденъ и Илинд. листъ. 8 екз.
На наши студенти въ чужбина. 12 екз.
На гимназията въ Бѣла Слатина 8 екз.
На читалищата въ Добруджа разни книги чрезъ управата на Периодичния печатъ 80 екз.
На наши студенти въ чужбина (II пжтъ) 35 екз.
На организацията на девойкитѣ 20 екз.
На макед. младежка организ. въ Ямболъ 37 екз.
На читалище „П. К. Яворовъ“ при Софийското П. Т. Т. д-во 34 екз.
Чрезъ Р. Васевъ за чужбина. 25 екз.
На частни лица за услуги на организацията и за препращане въ чужбина 24 екз.
На военния музей въ София. 17 екз.

Библиотека

Библиотеката се подреди, обаче книгитѣ трѣбва да се подвържатъ.

Въ края на 1939 год. по библиотечната книга ими 1418 екз. съ 516 названия.

Презъ 1940 год. — 546 названия съ 1,550 екз.

Увеличение—30 екз. разни книги. Читатели има.

Книгитѣ се раздаватъ на познати срещу разписка.

За библиотеката се получаватъ списанията Славянски гласъ, Илюстрация Илинденъ, От. Паиси, Сждба, Ловець, Макед. прегледъ, Славянски известия, Народна отбрана, Доброволець, Природа и Родина, „Бразда“ — всички въ замѣна.

Най-голѣмъ интересъ се проявява къмъ книгитѣ по Македонския въпросъ, главно „Освоб. борби на Македония“ отъ Хр. Силяновъ. 3

На складъ отъ тѣхъ има 3,600 екз. Приходъ отъ продажба на книги 2508 лв.

Господа делегати,

Вие изслушахте отчета на Р. тѣло за 1940 г. При много тежки условия и времена това можаме да направимъ. Ваше е правото да се произнесе сетѣ всички и да дадете справедлива и обективна преценка на всичко, което сме извършили. Моля Ви направете своята безпристрастна критика и посочете и начертайте пжтя на бждащата дейностъ въ полза на организацията и родината ни.

Председателъ: **Л. Томовъ**

Подпредседателъ: **Хр. Танушевъ**

Секретаръ: **В. Трифоновъ**

Касиеръ: **А. Кецкаровъ**

Членове: { **Т. Кърчовъ**
Д. Лазаровъ
Л. Гошевъ

Контролна комисия: { **Ив. Лѣомчевъ**
Ар. Дамяновъ
Тр. Коновъ

ПРОТОКОЛЪ

1941

Господа,

Съгласно чл. 35 отъ устава на Илинденската организация, контролната комисия при Ржководното тѣло на Организацията въ съставъ: Иванъ Лъомчевъ, Аристидъ Дамяновъ и Траянъ Коновъ провѣрихме презъ отчетната 1940 година приходитѣ и разходнитѣ пера по счетоводнитѣ книги и намѣрихме, че всичко е записано правилно. Срещу приходитѣ сж издавани редовни квитанции, а извършенитѣ разходи сж скрепени съ надлежитѣ оправдателни документи.

На това основание, молимъ конгреса да приеме отчета на Организацията за 1940 г. за редовенъ и освободи Ржководното тѣло, както и Контролната комисия отъ всѣкаква отговорностъ.

Председателъ: **Иванъ Лъомчевъ**Членове: **Аристидъ Дамяновъ**
Траянъ Коновъ

ПО СЛУЧАЙ НОВАТА ГОДИНА
ЖЕЛАЯ: НАШАТА РОДИНА
ДА БЪДЕ ВОЛНА КАТЪ ПРЕДИ
ПРИ СТАРОСЛАВНИТЪ ДЪДИ!

КРИЛАТА СИ СВѢТКАВНИ, СМЕЛИ
ДАЛЕЧЪ ДО РОДНИТЪ ПРЕДЪЛИ,
ДА ШИРНЕ СЪ ХИМНИ И „УРА“
СЛЕДЪ ИЗГРѢВАЩАТА ЗОРА!

И НА МОМЧИЛА ХРАБЪРЪ НЕКА
ПОЕМЕ СВѢТЛАТА ПЪТЕКА
КЪМЪ БЪЛОМОРСКИ КРАЙ СВЕЩЕНЪ
СЪ ПОБЕДНО-ВИХРЕНЪ ДУХЪ ВЗАРЕНЪ!

НА КЛИМЕНТА СВЕТЕЦА РОДЕНЪ
ДА ВИДИ ХРАМА МУ СВОБОДЕНЪ,
И СРѢДЪ ВЪКОВНИЯ БАЛКАНЪ —
БОРИСА СЪ ЛАВРИ УВѢНЧАНЪ!

Любомиръ Бобевски

Петъръ попъ Арсовъ

На 1 януарий, първия денъ на Новата 1941 г. почина Петъръ п. Арсовъ, дългогодишенъ учител инспекторъ, общественикъ и революционеръ. Той бѣ роденъ презъ 1872 год. въ с. Богомила (Велешко-Азотъ), въ политѣ на Бабуна величава. Въ

родното си село се научи на четмо и писмо, завършва основното си образование, а прогимназиялното въ гр. Велесъ. Макаръ още малък, срѣдата въ Велесъ му указва своето влияние за бждещето му развитие. Въ него се поражда желание да продължи образованието си и потсжпва въ Солун-

ската мжжка гимназия, дето се среща съ другари отъ всички краища на Македония, които ярко помежду си обсъждатъ непоносимото тежко положение на народа ни подъ турско робство. Жадни за високо образование, група другари отиватъ да продължатъ наукитѣ си въ Бѣлградския университетъ. Тамъ не могли да се задържатъ за по-дълго време, поради тежкитѣ условия, затова всички напускатъ и доаждатъ въ София. Петъръ п. Арсовъ постжпва да следва въ Софийското Висше училище по литература. Още на студентската скамейка група другари постоянно размишляватъ и търсятъ начинъ, за да бждатъ полезни на братята оттатъкъ Рила и Родопитѣ въ Турция. Образуватъ студентска лига (дружба), която си поставя за целъ да издава списание „Лоза“, което да ратува за просвѣтата и свободата на Македония. Съ издаването на списанието се нагърбили П. п. Арсовъ, Г. Бѣлевъ, Г. Баласчевъ, Кл. Карагюлевъ и Евтимъ Спространовъ.

По това време заедно съ Даме и Гоце тѣ разсжждаватъ за начинитѣ, които трѣбва да възприематъ за освобождението на Македония.

Следъ като свършилъ университета, попъ Арсовъ заминава за Македония и учителствува въ Щипъ, Прилепъ, Солунъ и др. Навсѣкжде той е билъ учител не само на младитѣ въ училището, но и на по-старитѣ.

Дамянъ Груевъ, Дръ Христо Татарчевъ, Петъръ попъ Арсовъ, Иванъ хаджи Николовъ, Антонъ Димитровъ и Христо Батанджиевъ презъ 1893 год. образуваха въ Солунъ първия централенъ комитетъ, съ целъ да се борятъ за свободата на Македония. Тѣ развиха похвална, самоотвержена дейностъ и създадоха борчески духъ у българина въ Македония. Бждещиятъ историкъ ще се удивлява отъ храбростта и многобройнитѣ знайни и незнайни жертви на самоотвержени борци за свободата на родината.

Презъ 1898 год. П. попъ Арсовъ попада въ затвора и цѣли осемъ години бѣ влаченъ и изтеза-

ванъ отъ турските жандарми и правосъдие. Следъ голѣми страдания П. п. Арсовъ съ скръбъ въ душата си бѣ заставенъ да напусне родната земя. Презъ 1905 год. въ общия конгресъ на В. М. Р. Организация въ Рилската обителъ П. попъ Арсовъ, Д. Стефановъ и Гьорче Петровъ бѣха избрани за задгранични представители на В. М. О. Р. О. и продължаватъ да ръководятъ съ всичкото си усърдие сѣдбинитѣ на изтерзаната родна земя и да представяватъ революционната организация предъ външния свѣтъ.

Следъ Балканската война доста разочарованъ отъ голѣмитѣ беди, които сполетѣха нашия измъченъ народъ, П. попъ Арсовъ се оттегля и става учителъ въ прогимназията въ с. Костенецъ, дете преживѣ осамотенъ редъ години.

Покойниятъ се прояви като просвѣтенецъ деецъ — учителъ и инспекторъ, като общественикъ — безкористенъ и идеалистъ до гроба, като революционеръ-борецъ срещу тиранията на султанитѣ —

— спокоенъ и безстрашенъ бунтаръ.

На първия денъ отъ новата 1941 година следъ мжчителни душевни страдания Петъръ попъ Арсовъ почина скоропостижно въ ржцетѣ и подъ грижитѣ на своята съпруга Хрисанта Настева, дългогодишна учителка въ девическата гимназия въ Солунъ и другаде и негова съчувственица и сѣратница.

Опѣлото се извърши въ черквата „Св. Седмочисленици“ при стечение на много негови приятели, познати и почитатели. Тукъ председателтъ на Илинденската организация съ прочувствени слова обрисова и възхвали дѣлото на покойния. Той си отиде, както плеада други си отидоха и всѣки денъ заминаватъ, обаче неговитѣ дѣла още дълго ще живѣятъ и ще въодушевяватъ поколѣнията.

Вѣчна паметъ на Петъръ попъ Арсовъ.

Л. Томовъ

Стамо Янковъ

На 1 декемврий 1940 г. следъ кратко боледуване почина дългогодишниятъ юристъ-консултъ при Министерството на Войната, Стамо Янковъ.

Роденъ на 20 юлий 1882 год. въ гр. М. Търново, той произхожда отъ известното въ Странджа Чорбадживълково семейство, чийто родоначалникъ, Дѣдо Стамо, до преди 170 — 180 г. е билъ Патриархътъ въ този край.

Подъ голѣмия сайвантъ до неговото кафене съ голѣма магация, намираща се въ центъра на М. Търново, до прочутата чешма „Голѣмия врисъ“, — Дѣдо Стамо приемалъ оплаквания и раздавалъ правосъдие, като разрешавалъ всички обществени

и частни въпроси отъ каквото естество и да сѣ били тѣ.

Следниятъ анекдотъ характеризира неговата дейность:

Било гладна година. Юруци-турци дошли ржжъ и пшеница скжпо да продаватъ. Населението се оплаква на своя попечителъ дѣдо Стамо, който заплашва съ линчуване юруцитѣ, та ги заставя да продадатъ храната си на сносна цена.

По този поводъ има пѣсень:

Юруци дошли (2), при дѣдо Стама (2), при чучурийето. Та ржжъ продаватъ, ржжъ и пшеница и бѣла кутровица ¹⁾.

Единствениятъ синъ на дѣдо Стамо — Василь — билъ ученолюбивъ човѣкъ и къмъ 1820—825 г. учителствува въ с. Айвали — М. Азия. На 60 год. възраст едва той научилъ славянско четмо, за да може на славянски да пѣе въ църквата. Неговиятъ най-голѣмъ синъ — Стамо — билъ нѣщо като В. Търновския Х. Минчо — закупчикъ на беглика. Убитъ е презъ 1854 г. при с. Скефъ, Бургаско, отъ тѣлохранителя си, подкупенъ отъ Анхилския Ахмедъ бей, като неговъ съперникъ по беглика. Погребанъ е въ М. Търново въ двора на църквата „Успѣние Богородично“. Поставенъ му е голѣмъ мраморенъ кръстъ съ надлеженъ надпись.

Нѣколко пѣсни го възпѣватъ:

„Стамо си конь седлае.
Седлае, та го играе
Въ х. Домнинемъ дворове
Три пжти коня седлае
Три пжти го коня хвърля.

Другитѣ си синове — Георги, Ефтимъ, Станню и Янко — дѣдо Василь изпраца на училище, — първия въ Атина, гдето следва по медицина, а другитѣ въ Одринската грѣцка гимназия.

Завърналъ се отъ Атина, Георги се назначава драгоманъ въ Одринското Руско Консулство, кждето го сварва Руско-турската война. Тукъ той

¹⁾ Най-чистата пшеница.

води жестока борба съ гърците около обсебването на черквите „Св. Богородица“ въ Балчикъ-пазаръ и тъй наречената „Руска черква“ въ квартала „Илдъръмъ“. — Той е единъ отъ инициаторитѣ на известния бунтъ противъ Одринския гръцки владика, който на времето е възбудилъ голѣмъ дипломатически въпросъ.

Евтимъ, третиятъ синъ на дѣдо Василь, поелъ търговията на баща си и е въ връзка съ черковниците въ Цариградъ, които на нѣколко пѣти е финансиралъ. На него се дължи посещението на дѣдо Славейковъ съ Панайотъ Хитовъ въ М. Търново и селата: Кости и Бродиново, дошли ужъ да проучватъ нестинарството.

Баба Зора, дѣдо Василевица, отъ забележителния родъ — Московски, упорита и безстрашна жена, озлобена отъ убийството на първородния и синъ — Стамо, съ патерлицата си е биела турците, които сж си позволявали безчинства върху беззащитнитѣ. Подъ нейно председателство къмъ 1875 г. се е основало женско дружество, което до денъ днешенъ е регистрирало много похвални дѣла.

Следъ освобождението на България Евтимъ се преселва въ Бургазъ. Най-малкиятъ му братъ, Янко, продължилъ търговията и води борбата противъ разнитѣ туркофили и гъркофили, за което има цѣла история.

Единъ отъ водителитѣ на Преображенското възстание презъ 1903 г., ротмистъръ Стамо Икономовъ, е внукъ на дѣдо Василь и баба Зора отъ дъщеря имъ Стана

Стамо Янковъ, правнукътъ на дѣдо Стамо, не можеше да изневѣри на своя родъ.

Завършилъ прогимназия въ родния си градъ, гимназия въ Одринъ и Солунъ, той става учителъ въ М. Търново, кждето презъ възстанието 1903 г. по чудо се спасилъ, благодарение закрилата на населението, а баща му попадналъ въ затвора. Брата му осждадат на смъртъ въ Одринъ, сестри разпръснати, имоти, търговия и домъ — разорени и опустошени. Ст. Янковъ става учителъ въ Бургаска околия, за да подържа братя, сестри и арестуваня си баща.

Презъ 1904 г. вследствие амнистия той се връща при изтерзани родители, братя и сестри. Потърсва служба отъ Св. Екзархия и е назначенъ чиновникъ въ Охридската Митрополия.

Тукъ той е въ връзка съ италианскитѣ реформатори и е въ услуга на покойния Антонъ Страшимировъ по анкетата му върху реформаторската акция въ Македония.

Подозренъ отъ властѣта, Ст. Я. въ продължение на цѣли 3 години е влаченъ и изтезаванъ изъ затворитѣ въ Битоля, Солунъ, Скопие и Одринъ, до като следъ хуриета е освободенъ и въ дворенъ на мѣстожителство въ родния му градъ.

Негово Блаженство Екзархътъ, виждайки въ лицето на покойния достоенъ народенъ служителъ, отпуска му степендия и завършва право въ Хукука въ Солунъ.

Балканската война го заварва учителъ въ Солунъ и е назначенъ за юристконсултъ при губернаторството въ Солунъ, а презъ общоевропейската война като войникъ е командированъ въ Нишкото губернаторство.

Отъ 1918 — 1933 г. той бързо се издига до чинъ юристконсултъ при Военното М-ство. За почитѣта, която си е извоювалъ между вишето начальство и неговитѣ равни свидетелствува следното му отправено писмо.

„Двадесетъ и петъ години въ полезна служба на държавата, Вие носите честно, вѣрно и предано своя дългъ къмъ Народъ, Царъ и Отечество.

Близо десетъ години като учителъ въ Охридъ, Малко Търново и Солунъ, Вие будите и подхранвате чрезъ просвѣта и пламенно родолюбиво чувство българския духъ.

Въ продължение на повече отъ петнадесетъ полезно прослужени години Вие давахте и продължавате да давате Вашето ценно, усърдно съдействие чрезъ вещо и добросъвестно изпълнение на заеманата отъ Васъ длъжностъ Юрисконсултъ при Министерството на Войната.

Отъ името на службата изказвамъ Ви моята сърдечна благодарностъ и похвала и Ви пожелавамъ здраве и бодростъ, за да продължавате да изпълнявате длъжността си все така полезно и добросъвестно. Нека съзнанието за отлично изпълненъ дългъ вдъхновява и бждещата Ви просвѣтна преданна дейностъ за Царъ и Родина.

№ 156; 4 февруарий 1933 г., ст. София.

(подп.) *Кисьовъ*

Генералъ-Лейтенантъ, Министъръ на Войната

Като учителъ въ Солунъ Ст. Я. съ покойния Емануилъ Ляпчевъ съставятъ пълень турско-български речникъ, но балканската война осуети това имъ дѣло.

Билъ е преподавателъ по турски езикъ въ Военната ни академия и е основателъ на касата за взаимно подпомагане на служителитѣ при Военното Министерство.

Преживѣнитѣ нравствени страдания по участъта на домашнитѣ му; тригопишното му влачене изъ затворитѣ; близо четиредесетгодишното му отлъчване отъ любимия му роденъ градъ и родно огнище, не можеха да се не отразятъ зле върху здравето на Стамо и да не създадатъ благоприятни условия за загнѣздване на страшната неизцѣрима болестъ и за ранното и преждевременно напущане на земния животъ.

Стамо Янковъ бѣ милъ другаръ и приятенъ събеседникъ. Всички приятели и познати дълго ще си спомнятъ за него, за неговия благъ характеръ и добра душа. Скромненъ и честенъ просвѣтенъ дѣецъ, държавенъ служителъ и безукоризненъ общественикъ, дѣлото на Стамо Янковъ нѣма да угасне. То ще живѣе и поучава. Богъ да го прости, вѣчна му паметъ!

Л. Т.

Свещеникъ Лазаръ Замфировъ

Роденъ презъ 1864 год. въ с. Преводъ, Щипско а презъ 1895 година ръкополенъ свещеникъ въ родното си село, презъ 1896 година, като посветенъ въ революционното движение, бѣхъ извиканъ отъ Мише Развигоровъ въ гр. Щипъ, въ училището „св. Арахангелъ Михаилъ“ да подведа подъ клетва редъ революционери. Тоя случай стана достояние на турскитѣ власти. Развигоровъ бѣше заловенъ ведно съ архивата си. Малко следъ това бѣхъ заловенъ и азъ и откаранъ въ гр. Св. Николе предъ Дервишъ Ефенди, който подири отъ менъ 60 пушки и 20 револвери по указания и сведения, дадени му отъ кираджията Пане, учителя Василь Брадата и Филипъ, които сж ги пренесли отъ Св. Николе и ги предали на мене въ с. Преводъ. Отговорътъ ми бѣше, че азъ не знамъ и не съмъ посвѣтенъ въ тая работа. Следъ дълги увещания, заплашвания, тормозъ, понеже отричахъ да знамъ каквото и да било, бѣхъ освободенъ. Следъ време властитѣ откриха и заловиха оржжието, което бѣше заровено въ нивата на Дафко Малевски отъ с. Малино.

Предъ угрозата да бжда заловенъ, азъ забѣгнахъ презъ България въ Румжния, а следъ 10 месеца, поради дадена амнистия, завърнахъ се въ родното си село.

Презъ 1902 година въ селото ни полякъ бѣше турчинътъ Кязимъ. Той пожела да потурчи и вземе за жена красивата българка Вела, отъ с. Сопотъ. Тоя турчинъ подозираше, че въ това му решение ще попречатъ само четитѣ. За това той ги дебнѣше и издаваше на властитѣ. Единъ день четата на войводата Гено Димитровъ отъ Врачанскитѣ села, служилъ въ артилерията, влѣзе въ селото ни, залови Кязима и го погуби, поради което по-вече отъ съселанитѣ ми и азъ бѣхме откарани въ гр. Св. Николе. Тамъ бѣхме изтезавани и следъ дълги разпитвания мнозина освободиха, а менъ и 11 други откараха въ Щипския затворъ. Турскитѣ власти влѣзли въ диритѣ на четата на Гено Димитровъ и около селото Карбинци, близо до Щипъ, завързало се е сражение, въ което четницитѣ и войводата бѣха избити. Следъ това менъ откараха въ Скопския затворъ, дето прекарахъ година и половина. Тукъ ме завари илинденското възстание.

Следъ разглеждане на дѣлото азъ бѣхъ освободенъ отъ затвора. Отъ всички ни осждиха на смъртъ само нѣкой си Миланъ отъ с. Сопотъ-селото на Вела.

Следъ възстанието четата на Борисъ Сарфовъ съ 90 четници мина и преспа въ дома ми въ с. Преводъ. Четата на Славчо Арсовъ Кикиридата отъ гр. Щипъ мина презъ селото ни и спре въ с. Строименци. Предадена отъ свещеника Иванъ и синъ му, сжщо свещеникъ, сърбомани, отъ с. Кокошине, четата бѣ открита и избита въ самото с. Строименци. Подушилъ за това предателство, Мише Развигоровъ мина презъ селото ни и съ

менъ и нѣколко още четници се отправихме за с. Строименци да подпомогнемъ четата на Кикиридата, но бѣше вече късно — тя бѣше всичката избита. Тогава отидохме въ с. Кокошине, заловихме свещеникъ Иванъ стария (синътъ му бѣше забѣгналъ въ Куманово), заедно съ десетина други негови сподвижници, като предатели, бѣха изклани и натрупани на купъ. Върху тоя купъ войводата Развигоровъ остави писмо съ революционенъ печатъ, че убийството е извършено отъ четници, за да не се преследватъ селянитѣ отъ турскитѣ власти.

Презъ 1907 година въ монастыра Гюрище, който се намира на единъ километръ отъ селото ни, се състоя конгресъ на окръжния революционенъ съветъ, подъ председателството на Тодоръ Александровъ. Присѣтсвувахме: Ефремъ Чучковъ, Василь Дервишовъ, Кръстю Лазаровъ, Даме Мартиновъ, Евтимъ Д. Миндизовъ отъ с. Долени, азъ и много други.

Въ тоя конгресъ се взе решение никой да не предава оржжието си, а ония, които мислятъ, че не ще могатъ да го укрятъ, да го предадатъ на войводитѣ си. Тия решения бѣха издадени на турскитѣ власти отъ Стойчо отъ с. Живене, Стоилъ отъ Жидимирици и др. и потери почнаха да дирятъ и да заловятъ оржжие и участници въ конгреса. Заловиха 10 — 15 кримкови

пушки. Заловиха и менъ и Данаилъ отъ с. Тръстеникъ. Откараха ни въ Скопския затворъ. Искаше ни се смъртно наказание.

Благодарение на адвоката Халилъ Ефенди, отъ Солунъ, водителъ на младотурцитѣ, който ни взе 210 наполеона ние бѣхме освободени отъ затвора, следъ като лежахме година и половина.

Следъ хуриета презъ 1908 година Султанъ Мехмедъ възприе едно пжтуване до Косово-поле, за да се поклони предъ гроба на Султанъ Мурадъ.

Войводата Стойко съ 12 души четници реши да извърши атентатъ срещу Султанъ Мехмеда, чрезъ повреждане ж. п. линия Велесъ-Скопие и мостовѣтъ по нея при селата Новачене, Брѣзница, Ветренския монастыръ Св. Иванъ и др.

Но атентатътъ бѣ издаденъ и турски аскеръ почна да обикаля селата и да залавя лицата, участвуващи въ заговара.

Осведоменъ за това, азъ напуснахъ дома си, обявихъ се за нелегаленъ и се явихъ въ редовѣтъ на четата на войводата Иванъ Бърльо, съ когото три месеца обхождахме Щипска, Кратовска, Кочанска, и Кумановсва околии. Презъ това време турскитѣ власти издали и залепили на дома ми обява заповѣдъ, съ която се обявявахъ за нелегаленъ, та гдето бжда заловенъ, да бжда убитъ. Следъ 3 месечна обиколка се отправихъ за България.

Днесъ живѣя въ с. Гулянци, Никополско, при единствения си синъ свещеникъ Ангелъ п. Лазаровъ и се радвамъ на здраве и бодростъ.

(Изъ споменитѣ на свещ. Лазаръ Замфировъ)

Вестала Тимчева

Бъдни вечерь

Отъ свѣтло-сивото небе пухкавиятъ снѣгъ пада на едри парцали. По схлупенитѣ покриви на малкитѣ кирпичени кѣщички пушекътъ отъ коминитѣ бързо излиза на гѣсти черни кълба, проточва се нагоре въ тънка синкава ивица и се изгубва въ заснѣженото небе.

Тѣй е тихо въ малкото селце, сгушено между двата хълма на Шаръ-планина . . . — сѣкашъ всички християни съ притаенъ дѣхъ и препълнени сърдца съ р. достъ и надежда . . . чакатъ да се роди *спасителтъ*, който ще донесе миръ, правда и свобода на угнетенитѣ и заробенитѣ. Въ одаята старата Димковица дълго се моли предъ иконата на Светата майка. Набразденото ѣ лице, като въ ореолъ е освѣтено отъ мжждѣшето кандилце. Тя прави дълбоки поклони, кръсти се и поглежда молитвено нагоре.

— *Господи!* Ще видя ли още единъ пѣтъ свидното си чедо? . . . Тоде, Тоде, златенъ на майка! . . .

Следъ малко стана, направи кръстъ отъ слама върху постлания на земята тъкнѣнъ софралъкъ, нарѣси кръста съ грозде, жито, царевица и благослови за берекетъ на лозята, нивитѣ и добитѣка — сложи върху сламениия кръстъ голѣмата празнична софра и занарежда бакъренитѣ сахани съ кубелии капаци, надписани съ името и деня на раждането на всички синове, снахи и внуци. Но щомъ сложи сахана на сина си Тоде — изчезналъ преди три години срещу Бъдни Вечерь — предъ коледарчето Тодорче — заплака и ззреди:

— Тоде, Тоде, не бѣше ли и той отъ майка роденъ, що те отсвои, отдвои. Па зачупи старчески рѣцъ: — Тоде, Тоде, по кои ли друия кости си оставилъ! Баремъ гробницата ти да знаехме, чедо! На сънь ми се яви, — простена тя — и залака, та разкъса сърдцата на веички.

Коледарчето Тодорче и внуцитѣ ѣ наобиколиха баба си, сгушиха главички въ нея и заплакаха. Единъ отъ синоветѣ и снахитѣ ѣ едва преглъщатъ сълзи. Други скритсмъ ги бършатъ. Най-голѣмиятъ ѣ синъ Лазо бърши очи и я моли. „Майко, стига плака!“

— Ако можехме съ сълзи да върнеме Тодета, да плачеме всички — обади се отъ миндера стариятъ и прегърбенъ преждевременно отъ скръбъ Димко. Замисли се той и набразденото му лице озари нѣкаква радостъ и, като на себе си, проговори: — Ако е забѣгналъ съ четата и падналъ въ бой за свобода, достоенъ синъ е на Димка. Но, ако турци сж го отвлѣкли и погубили! . . оброни глава и сѣкашъ още повече се прегърби.

На о. нището котлето съ царевицата весело къкри. Многобройната Димкова челядь бѣше насѣдала около наредената софра. Приятна миризма на току-що опеченъ зелникъ, болгурени сарми и ошафъ се разнасяше. Димковица подкади съ тамянь накрѣстъ софрата, окачи кандилницата предъ иконостаса и седна до Тодорчо. Старииятъ Димко се прекръсти и почна да чете молитвата. Благоуханниятъ пушекъ на темяна като благословия се стелѣше надъ смирено наведенитѣ глави — Аминъ, Господъ здраве, животъ и радостъ да дава вѣжщи, — благослови стариятъ Димко, прекръсти се, прекръстиха се всички. Димко взе отъ софрата питката съ парата.

— Хайде, хадета да си направимъ, — обърна се за смѣнъ къмъ децата. — Ха, да видиме, на кого ще се падне парата и кой е късметлията тази година? — Откърши първото парче и рече: „За Господа — второто за кѣщата, третото — за домакина, за домакинята“ — и тѣй всички подъ редъ — отъ най-голѣмия синъ, до най-малкия внукъ и Тодорче.

Всѣки търси парата въ коматчето си, а децата съ любопитство бърже го начупватъ на малки кѣсчета и се запитватъ — На тебъ ли се падна? у тебъ ли е? Всички недо олни отговарятъ: Не е у менъ, и у менъ не е, — надули устни, готови да се разплачатъ. — Дѣдо Димко, и тази година парата не се падна на мене, и въ мене я нѣма — негодуватъ еано следъ друго всички, — нѣма я и у насъ, обадиха се възрастнитѣ.

— У кого ли се е паднала, — запита съ любопитство старецътъ.

— Ето я парата, — нѣкакъ си срамежливо и едвамъ чуто продума Тодорчо.

— Е, е, е, Тодорче, Тодорче, та ти ли си билъ късметлията тази година — обадиха се едновременно всички. Децата изненадани и зарадвани, наскочаха отъ мѣстата, обиколиха Тодорче и го замоллиха да видятъ парата.

— Да, сжщата стара сребърна пара, дето лани се падна на менъ, — рече усмихната Вѣрето, най-малката внучка на Димко и поведе Тодорча къмъ дѣда си. — Целуни сега рѣка на дѣдо, той ще ти пустне бѣла меджидия въ рѣката. Хайде, целувай де, не се срамувай.

Тодорче огледа очудено всички, пое плахо треперящата рѣка на стареца, сложи дълга топла целувка и се заоглежда ту въ Димка, ту въ бѣлата меджидия!

Та той никога не бѣ виждалъ такава голѣма и лъскава пара. Па пое още единъ пѣтъ рѣката, дълго я цѣлуна и съ влажни очи запита:

— Дѣдо, може ли съ тази пара да си купя нахутлия симидъ, халва и небетъ шекеръ!

— Можешъ да си напълнишъ всичкитѣ джебчета на либадето и на потуритѣ си и да ти останатъ много грошчета, — потупа го по рамото дѣдо Димко, — хайде, иди си седни на мѣстото, да вечеряме и после ще играемъ всички на ораджи съ*!

Димковица прегърна Тодорче и сладко се унесе, милвайки главата му. . . Преди години тя милваше така ѣ нейния Тоде. И по гърдитѣ ѣ се разлѣ мѣка: — Чедо! Чедо! — мълвѣше си тя все тѣй сладко унесена.

Тодорче се сгуши къмъ старицата и си мисли: — Ахъ, колко е хубаво да те галятъ! Така хубаво трѣбва да е само при майка!

За първи пѣтъ Тодорчо бѣ почувствувалъ милувка и топла грѣдь. — О, колко хубаво било да си имашъ майка, татко, баба, дѣдо, братчета, сестричета и топла стая съ наредена софра съ какво ли не. . .

Тодорче не помни майка, татко — домъ. Сѣкашъ Господъ го бѣ пустналъ отъ небето — босичко, съ кърпени потури и сѣжсана торбичка презъ рамо и го бѣ оставилъ въ малката колиба, захвърлена на края на селото, а утре — щомъ се съмне, пакъ ще го прегърне мразовитата прегръдка на студа. — Боже, Боженце, защо не продължи Бъдния вечерь до края на зимата? Боженце, искамъ много години, много години да бжде Бъдни вечерь! — потрѣпна и се сгуши още по силно въ добрата баба, сѣкашъ искаше да се скрие отъ студа.

— Студено ли ти е? — запита го Димковица, милвайки главата му.

Нѣжната милувка на топлитѣ прѣсти го повърна въ действителността.

— Хапни си, Тодорче, — подканятъ го всички.

*) Игра на орѣхи.

— Ситъ съмъ, — отговаря то и погледна съ благодарност на около.

Малкото Върче, което не се отделяше от скута на баба си по обядъ и вечеря, приближи се къмъ Тодорче и сладко му заговори:

— Колко е добра нашата баба! отъ тъмни зори става, приготвя ни топла попара, после разравя мангала и ни понудва съ печени круши, а щомъ бръкне въ дълбокия си джобъ, ние я наобикаляме и чакаме да ни даде рошкови, леблебии, шекеръ. — Тодорче неволно олиза устнитъ си

— Но най-хубавото е вечерь, — продължи Върето. Търкулнемъ се всички единъ до другъ на одъра, покрие ни съ дебелия ямбулъ и седне край постелката, а до нея се сгуши маца и запрече, — хъръ, мъръ. . . хъръ мъръ. . . преде и баба ни заразправя хубави приказки!

Очитъ на Тодорче свѣтятъ отъ щастие. Съ отворени уста той поглъща всѣка дума на Върето и си мисли, — още колко радости имало въ тази къща?!

Въ този мигъ кучето изляя силно и продължително. Следъ малко по стълбитъ се чува тихи и предпазливи стъпки. Димковица бърже премѣсти Тодорче въ страни, отвори вратата на мусандрата съ тайната вратичка, що водеше къмъ комшиитъ и уплашено се обърна къмъ синоветъ си: — Скрийте се, скрийте се! . . . По-бързо, по-бързо! . . . Пакъ турци идатъ да обискиратъ; може да ви арестуватъ и въ зандана кости да оставите. По-бързо! . . . Ето, чувамъ стъпки на чардака

Петимата и синозе грабнаха окаченитъ ножове и пищови отъ мусандрата и изреваха;

— Отъ три години тия песове и въ най-свѣтли дни не ни оставятъ на мира! — и се впуснаха къмъ вратата,

Димковица въ мигъ се изпрѣчи съ разтворени ржце предъ вратата.

— Не, не ви пускамъ, не ви пускамъ въ огъня. . . оставете ме азъ да се разправя съ тѣхъ. Че още не мога да прежая Тодета.

— Или ме убийте, па минете презъ трупа ми, да не гледамъ, да не страдамъ. . . — молѣше отчаяно тя, напомняйки разпятието съ разперенитъ си ржце.

— Майко, не се търпи вече това черно робство, — извика синътъ и Христо, дръпна я силомъ въ страни, отвори вратата и съ голъ ножъ въ ржка, като стрела се спусна къмъ чардака и съ всички сила се навърли върху изпрѣчилиа се насрещу му човѣкъ.

— Брату!

— Христо изпусна ножа отъ ржката си. Вужасенъ, изненаданъ и обзетъ отъ велика радостъ, той прихвана презъ кръста Тодета и двамата навлѣзоха въ одаята. Всички гледатъ изумени Тодета. Майка му полетѣ къмъ него, прегърна го и отгмалѣла въ ржцетъ му мълвѣше:

— Синко! Синко! Синко, златенъ Тодет!

Стариятъ Димко цѣлува го по челото.

— Тате, ако не бѣше се дръпналъ въ страни, щѣхъ да го убия:

— Да убиешь брата си, брата си, за когото си жалилъ три години, и си мислилъ день и ноцъ, какъ да отмъстишь за него! . . . Да убиешь брата си, своя роденъ братъ! — поатарѣше есе още вужасенъ Христо.

Останалитъ братя, снахи, внуци притискатъ се къмъ него, цѣлуватъ ржцетъ, дрехитъ му, и задавени отъ радостъ, викатъ:

Тодет, братко, чичко! . . .

— Синко Тодет, три години день и ноцъ моля Бога да ми се явишь на сънь, да те видя само за минутка, — мълви майка му, па го притисна до изстрадалитъ си гърди и пакъ го изгледа, сякашъ не върва на очитъ си.

Само Тодорче коледарчето стои отъ страни очудено, съ широко отворени очи.

Тодет се заг-еда въ чуждото дете и запита:

— Кое е това момче?

— Синко, то е отъ съседното село. Коледува ни привечерь. Виждамъ го окжсано, измръзнало, гладно, домилъ ми за него — помислихъ си — и, то е отъ майка родено, па го облѣкохъ, нахранихъ го, постопли се. напълнихъ му торбичката, цѣлува ми ржка и рече: — Благодаримъ, бабо! — и си трѣгна, па го запитахъ: какъ се казвашъ!

— Тодорче — ми рече.

— Тодорче! . . . Тодет, Тодет — повтарямъ, взехъ го въ скута и сърдцето ми се изпълни съ радостъ — не мога да му се нарадвамъ! Па го оставихъ да прекара Бъдни вечерь при насъ. У него се падна парата, съ късмета си дойде, и радостъ ни донесе въ къщи — занарежда и заплака отъ умиление Димковица. Заглежда се тя въ Тодета — Синко, Тодет, говори ми, кажи ми де нѣщо — сакамъ да те слушамъ!

— Майко, — продума нѣкакъ си глухо Тодет, съ устременъ погледъ въ малкото прозорче, що гледаше къмъ Балкана, па се откърти отъ прегръдкитъ на майка си и каза:

— Тази ноцъ минавахме съ четата презъ селото, та дойдохъ да ви видя. . . Кой знае, може би за последенъ пътъ. Дружината ме чака, и още тази вечерь трѣбва да преминемъ Шаръ. Хвана треперящитъ и почти изстинали ржце на майка си, цѣлуна ги и. . . Сбогомъ, майко.

Димковица вкопчи ржцетъ си силно въ неговитъ и въ отчаяние земоли: — Не, не те пускамъ, синко, не те пускамъ, Тодет.

— Зная, майко, не можешъ ме отъ сърдце откъсна, но зоцо ме майко още отъ люлката закърми съ хайдушка пѣсенъ, за Балкана, за върна дружина, и за Свобода. . . — рече той, откопча ржцетъ си отъ нейнитъ, поведе Тодорче къмъ нея и развълнуванъ добави: — Майко, отъ сега нататъкъ Тодорче е вашъ синъ, а азъ съмъ синъ на своята родина! Па метна гуната си, сбогува се съ всички и се спусна бързо къмъ стълбитъ, та се загуби въ тъмнината.

Димковица притисна нѣжно Тодорче къмъ гърдитъ си и прохълца: — Синко!

На чардака стариятъ Димко прострѣ дѣсницата си къмъ Шаръ и гордо извика — Да те благослови Богъ, синко.

Нейде далечъ коледари пѣха:

— Богъ се роди, Коледо
Налей, бабо, котлитъ,
да окжемъ Коледа,
Колко звезди на небо,
Толко радостъ въ тазъ земя. . .

Снѣгътъ падаше бързо, на едри парцали, сѣкашъ искаше да укрие нѣчни следи. . .

Народни обичаи въ Боймия

Въ Боймия сж запазени много битови обичаи които се извършват въ опредѣлени дни и съ опредѣлена цель. Най-характеренъ отъ тѣхъ, който е подържалъ борческия и свободолюбивъ духъ на населението въ Боймия, е русалийскитѣ игри.

Русалии.

Русалийскитѣ игри се извършват отъ възрастни хора, които при специално облѣкло и въоръжение обикалятъ селата въ Боймия съ цель да събератъ срѣдства въ натура и пари за обществени нужди: направа на училище, черква, манастирче и пр. Русалийскитѣ игри се почватъ на първия или най-късно на втория день на Коледа

с. Негорци, Гевгелийско

и траятъ до Богоявление, презъ тѣй нареченитѣ „Погани дни“, когато женитѣ нито ператъ, нито кжпятъ децата си. Обичая Русалии, се извършва по българскитѣ села между Енидже Вардаръ и Кукушъ.

* * *

Русалийскитѣ дружини се състоятъ отъ 25—40 души. Църковнитѣ настоятели опредѣлятъ ржководителитѣ на дружината или дружинитѣ, ако сж повече и района имъ, който ще обходять. Всѣка дружина има двама ржководители: „протъ“ и „балтаджия“ и единъ водачъ — „главатаръ“, съ двама помощници „кеседжии“. Протъгъ стареятъ“ и балтаджията само съпровождатъ дружината и събиратъ подаръцитѣ отъ населението. Главатарьтѣ е най-личниятъ човѣкъ въ дружината: нему сж подчинени всички русалии. Двамата кеседжии сж помощници на главатаря,—единиятъ застава до него, а другиятъ въ срѣдата на редицата и наблюдаватъ да се спазва безупречна стжпка и редъ. Всѣка русалийска дружина избира по двама „калаузи“ (патраулъ), и води съ себе си двама гайдарджии или доуладжии.

Русалиитѣ се обличатъ съ нови долни дрехи, нови цързули и навои, съ бѣла и кжса до колѣни плисирана фустанела отъ памучно платно, минтанъ, червенъ поясъ, а надъ него отъ раменетѣ до подмишницитѣ си завързватъ кръстообразно две червени кърпи, подъ които се закачатъ разни сребърни украшения; на главата пѣкъ носятъ фесъ, обвитъ съ пѣстра или червена кърпа.

Въоръжението на русалията се състои само отъ една сабя или ятаганъ, който при играта се дигатъ въ дѣсната ржка. Балтаджията е въоръженъ съ сѣкира, съ която чрезъ дигане на горе дава знакъ на дружината да почне или да свърши играта. Протъгъ носи тояга, върху която дарителитѣ поставятъ дрехи, кърпи, чорапи и др. подобни нѣща. Огнестрелни оржжия по обичая на русалиитѣ е забранено да носятъ. Така облѣчена и въоръжена. русалийската дружина е внушителна и всѣва респектъ и възхищение у зрителитѣ.

Всѣки русалия се прощава съ роднинитѣ и близкитѣ си приятели, като че трѣгва на война, отъ гдето не се знае дали ще се върне живъ. Дружината отива въ селския мегданъ за първа игра и заминава за опредѣленото близко село, изпратена отъ цѣлия народъ съ огледъ да стигне въ набеязаното село преди залѣзъ слънце.

Дружината спира край селото, а протъгъ и балтаджията отиватъ да запитатъ селскитѣ старейци, дали ще приематъ дружината имъ, и следъ утвърдителенъ отговоръ последната се отправя къмъ селския мегданъ, гдето вече се е насъбралъ народъ. Тукъ тѣ играятъ известно време и се разотиватъ. Русалиитѣ се преследвали отъ самовили, та всѣкога трѣбвало да бждатъ най-малко двама, да се пазятъ, махайки въ въздуха съ гола сабя. Сутриньта рано, при първото удряне на тжпанитѣ, всички русалии сж готови и, следъ като добре закусятъ, при второ удряне на тжпанитѣ се събиратъ въ кжщата, гдето сж протъгъ и балтаджията

Игра на русалий въ гр. Гевгели

и отъ гдето почватъ да играятъ по една игра въ всѣка селска кжща. При даденъ знакъ отъ балтаджията дружината е въ пѣленъ редъ: главатарьтѣ застава начело, до него отъ лѣво е първиятъ кеседжия, а въ срѣдата на редицата — вториятъ. При вторъ подаденъ знакъ отъ балтаджията

свирцитѣ засвирватъ, а дигне ли сѣкирата високо, дружината съ саби въ рѣце почва играта, вървейки следъ своя главатаръ подъ тактъ и правейки всички движения, които главатарътъ ѝ прави: подскачане на единъ кракъ, завъртане на лѣво и на дѣсно, подклѣкване: а кеседжиитѣ, спирайки се сегизъ-тогизъ съ насочени саби къмъ играещитѣ

Игра на русалий въ гр. Гевгели

отъ съответната половина, наблюдаватъ и напомнятъ да пазятъ образцовъ редъ и дисциплина. Когато играта трѣбва да се прекрати, балтаджията дава знакъ, и всички единодушно и високо извикватъ: „ѣее!“ и се отправятъ къмъ вратата на кѣщата, на която по редъ всѣки прави кръстообразенъ знакъ; а ако има болни, такъвъ знакъ правятъ върху всѣки болникъ, за да оздравѣе. Следъ получения подаръкъ дружината прескача плета и навлиза въ двора на сѣседната кѣща, и така по редъ изрежда всички селски кѣщи, пропускайки само тѣзи, въ които има родилки.

Презъ време на играта никому не се позволява да мине предъ или презъ редицата на дружината. Ако предъ дружината би си позволила да мине друга русалийска дружина, ставало сбиване съ сопи. Русалийскитѣ дружини сж избѣгвали среща и когато пѣтуватъ отъ едно село въ друго заради това всѣка дружина имала по двама „калаузи“, които вървѣли предъ дружината, и когато забелѣзвали, че насреща имъ идва друга русалийска дружина, съобщавали нв главатаритѣ едната да се отбие отъ пѣтя и да трѣгне въ друга

Владимръ А. Карамановъ
(бившъ Кукушки окр. управителъ)

За примѣръ и похвала

Въ първитѣ дни на междусъзническата война презъ лѣтото на 1913 година, по голѣмата частъ отъ българското население отъ околитѣ на Южна Македония — Кукушка, Лѣгадинска, Дойранска, Демиръ-Хисарска — подъ напора на озвѣрената грѣцка войска побѣгна отъ своитѣ родни отъ вѣкове градове и села и се отправи на северъ къмъ старитѣ предѣли на България, за да намѣри сигурно убежище и братска помощъ.

На 23, 24, 25 и 26 юни не по малко отъ 5000 души нещастни бѣжанци, повечето отъ Кукушко,

посока. При неразбирателство настѣпвали сбивания, при които сж били давани и жертви. Убититѣ се заравяли на мѣстото, гдето е станало сбиването, безъ да бждатъ опѣти отъ свещеникъ, а върху гробоветѣ имъ сж натрупвани грамадни камъне. Гробища „русалийски“ има между селата Кониково и Кошиново, между Срѣдно и долно Куфалово, между Мустачево и Еледжиево, до с. Постолъ, между Бугариево и Каваклиево.

На „неядка“ — деня преди богоявление — следъ обща игра на селския мегданъ дружината отива въ черква, влизайки презъ женската врата и нареждайки се предъ северната олтарна врата. Свещеникътъ чете молитва по отдѣлно на всѣки русалия, и отъ владишкия тронъ порѣсва всички и тѣ целуватъ по редъ всички икони на иконостаса и излизатъ презъ южнитѣ врата на притвора, дето оставятъ оржието си, и гололави повторно влизатъ въ черквата, запалватъ по нѣколко свѣщи, правятъ три метания и излизатъ отъ черква като чисти християни. Сега тѣ вече могатъ да си отидатъ въ кѣщи, събличатъ всичкитѣ си дрехи, горни и

Споменъ отъ Негорскитѣ Русалий

долни, които трѣбва да се изператъ вънъ отъ селото. На Богоявление старейтѣ даватъ гостба на всички русалии, събранитѣ пари преброяватъ, даренията сортируватъ и продаватъ чрезъ наддаване. Въ Боймия русалийскитѣ дружини се формироваха до 90-тѣ години на миналия вѣкъ. Апостолъ Петковъ, като войвода, се обличаше въ русалийско облѣкло.

Хр. Шалдевъ

се намираха въ гр. Петричъ и селата отъ източната половина на околията му, въ близостъ до р. Струма и пѣтя за Горна Ддумая.

Понеже всички тия бѣжанци бѣха напуснали съвсемъ набързо роднитѣ си огнища, безъ да могатъ да взематъ достатъчно хранителни припаси, яви се гладъ, който заплашваше мнозина съ моръ. Повечето отъ тѣхъ бѣха и безъ всѣкакви парични срѣдства за задоволяване на нуждитѣ имъ. Следваше да имъ се помогне, а храни въ излишѣкъ не се намираха въ Петричко. Да се доставятъ та-

кива отъ старитѣ предѣли на България, поради отстъплението на нашата войска, бѣ невъзможно. Оставаше само единъ начинъ за подпомагане, — да се моли висшето войсково началство, да се отпусне брашно отъ военнитѣ складове. Кукушкиятъ окр. управителъ, който по заповѣдъ на Македонския геералъ Губернаторъ се бѣ установилъ въ гр. Петричъ, и управляваше освенъ незаетитѣ отъ окржга му мѣста, още и околитѣ отъ Сърския окржгъ: Демиръ-Хисарска, Петричка, Мелнишка и Горно-Джумайска, се отнесе къмъ командуващия II-ра армия, генералъ Н. Ивановъ, който бѣ се установилъ съ щаба си отъ нѣколко дни въ гр. Петричъ и лично видѣлъ въ какво плачевно положение се намиратъ хилядитѣ бѣжанци, всички добри и родолюбиви българи, заповѣда да се отпусне на Кукушкия окр. управителъ 10,000 кгр. брашно, което да се раздаде на натрупалитѣ се край магазина гладни семейства на бѣжанцитѣ.

За да се помогне на сжщитѣ семейства и съ по-малко парични срѣдства, за задоволяване най-насжщнитѣ имъ нужди, Кукушкиятъ окр. управителъ, нѣмайки на разположение каквито и да било държавни суми, настоя предъ кмета на Петричката градска община да отпусне такива срѣдства. Кметътъ свика Общинския съветъ и последниятъ гла сува една помощъ отъ 1200 лв. златни, която чрезъ нарочно назначени комисии се раздаде на най-беднитѣ бѣжански семейства.

Тукъ му е мѣстото да се отбѣлежи за честь на тогавашния Петрички градско общински съветъ, който не разполагайки съ налични суми въ касата, взе похвалното решение — да се склучи заемъ отъ по 15 напалеона отъ четирмата отъ по-заможнитѣ общински съветници, въ това число и самия общински кметъ Алекси Тасевъ. Решено бѣ да се раздава по 30 стотинки на членъ отъ семейство, достатѣчни за това време, защото можеше да се купи по единъ килограмъ хлѣбъ, който струваше не повече отъ 20 стотринки, а съ останалитѣ 10 ст. да се задоволятъ и други нѣкои най-насжщни нужди.

Държаниятъ по случая протоколъ ми направи най-добро, впечатление за което похвалихъ родолюбието и готовността на четирмата общински съветници, които въ това време на война и изпитание, когато населението отъ града и селата му се криеше и приготвяваше да бѣга и да остави на произволъ домоветѣ и имотитѣ си, доброволно жервуваха налични свои срѣдства, отъ които самитѣ тѣ биха имали най-голѣма нужда, въ случай че биха били заставени да станатъ бѣжанци.

Този протоколъ заслужава да се направи най-широкодостояние, и да служи за назидание на наши обществени учреждения и личности, като имената на четирмата общински съветници остане да се помнятъ не само отъ тѣхнитѣ съграждани и отъ бѣжанцитѣ, но и отъ цѣлия български народъ: съ подобни родолюбиви граждани единъ градъ и единъ народъ може само да се гордѣе.

Днесъ може би, въ архивата на Петричката градска община да не се пази тоя протоколъ. Неговото съдържание, обаче, още на времето съмъ си снелъ и запазилъ въ архивата си.

Протоколъ № 30

на Петричкия общ. съветъ, извънредна сесия,
6 заседание, 25 юний 1913 год.

„Петричкия гр. общ. съветъ въ днешното си извънредно заседание, подъ председателството на кмета Ал. Тасевъ и въ присѣдствието на вр. помошникъ кметъ Георги Манчевъ и членоветѣ: Никола Евтимовъ, Михо К. Поповъ, Василь Костенаровъ, Алекси Димитровъ, Георги Анастасовъ, Хали бей и Мемушъ Халиловъ и въ отсъствието на съветницитѣ Ив. М. Дюлгеровъ, Георги Ризовъ, Никола К. Вардевъ, Ян. Стойчевъ и Зия бей, които редовно поканени, не се явиха по уважителни причини, подложи на разаскване докладвания отъ кмета въпросъ, а именно:

Постановление I-во

Общинскиятъ кметъ Ал. Тасевъ докладва предъ съвета по вземане мѣрки за прехраната на пришълцитѣ-бѣжанци, които не сж въ състояние сами да се подържатъ. Съветътъ като изслуша доклада на кмета, и взе предъ видъ, че по-голѣмата частъ отъ бѣжанцитѣ се нуждаятъ отъ чувствителна подкрепа, вникна въ тѣхното положение и

Постанови:

По настоящемъ общината, като не разполага съ нуждното количество пари, и за да удовлетвори що годе волющитѣ нужди на дошлитѣ и пристигащи бѣжанци въ града ни, отъ страна на кмета Ал. Тасевъ и съветницитѣ Никола Евтимовъ, Михо К. Поповъ и Василь Костенаровъ, да се отпусне въ заемъ—авансъ отъ (60) шестдесетъ напалеона, по 15 отъ всѣки отъ тѣхъ, отъ които за прехрана на бѣднитѣ бѣжанци, ще се дава по 30 ст. на членъ дневно.

Извлечение отъ настоящия протоколъ да се изпрати по принадлежностъ“.

(п. п., гр. Общ. кметъ *Ал. Тасевъ* и пр.

Протоколътъ представенъ на одобрение на Кукушкия окр. Управителъ, чрезъ Петричката Окол. Началникъ, веднага бива одобренъ и сумата започва да се раздава.

Нека този протоколъ да служи за примѣръ на изпълненъ дългъ въ най-трудни времена и да отдадемъ нуждната похвала на тогавашнитѣ четири души родолюбиви и чловѣколюбиви общински съветници, а именно: кмета *Алекси Тасевъ* и членоветѣ *Никола Евтимовъ*, *Михо К. Поповъ* и *Василь Костенаровъ*. На ония отъ тѣхъ, които сж живи и днесъ, нека имъ пожелаемъ здраве, дългъ и щастливъ животъ, а на ония, които сж починали, нека пребже паметъта имъ.

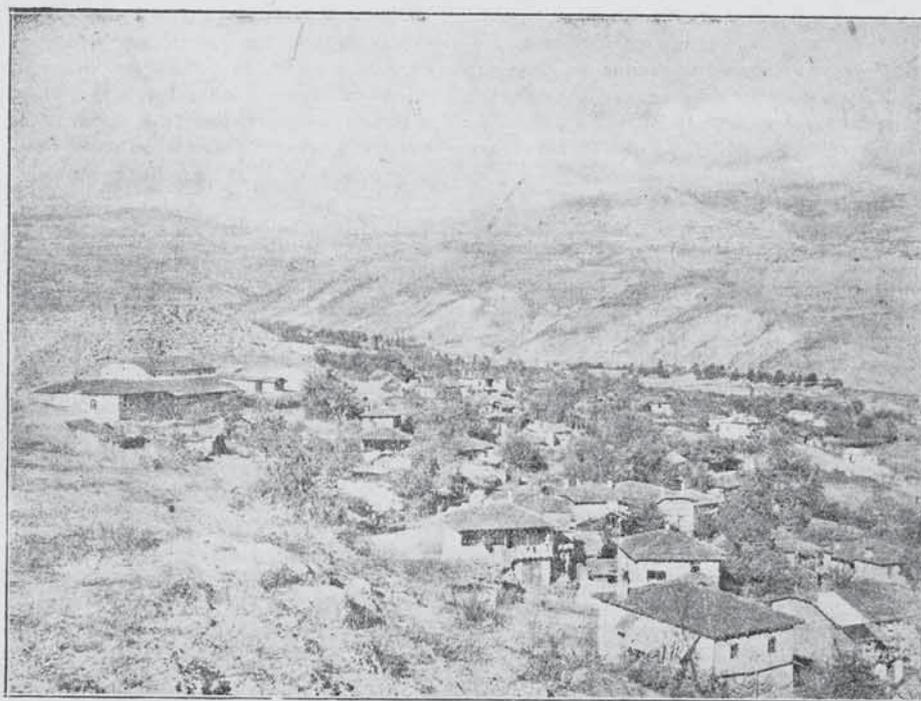
Бѣдникътъ

БѣДНИКЪТЪ ВЪ ОГНИЩЕТО ГОРИ
ОТСЪЧЕНЪ ОТЪ ДЖБОВИ ГОРИ
НА ШАРА ВЪСКЛОНОВЕ ВЪЗПЪТИ —
ОБИЧАЙ, ВЪ СЪРЦА НИ ТОЙ СВѢТИ!

БѣДНИКЪТЪ СЪ СПРЕГОРЪ ИЗВЕСТЯВА:
БОГЪ СИНЪ РОДИ СЕ, МИРЪ НАСТАВА
СЪ РАДОСТЪ ПЪЛНЯТЪ СЕ ДУШИТЪ
ИДВАТЪ НА СВОБОДАТА ДНИТЪ!

БѣДНИКЪТЪ БУЕНЪ ПРЕГОРЯВА
ВЕРИГА РОБСКА РАЗТОПЯВА!
СЪЛЗИ ГОРЧИВИ ПРЕСУШАВА
НАДЕЖДА БЛАГА НИ ОГРЪВА!

Ружа Фиданоска Мелетиева

Общ изглед на гр. Петричъ

ПОЛОЖЕНИЕТО

Съ приближаването на пролътта приближават и часоветъ, когато ще бждатъ предприети нови, решителни военни действия отъ страна на сухопътни сили нѣкъде, въ нѣкои области край Сръдиземно море, дето може да се предполага, че би могла да стане срѣща между германски и италиански войски съ войски на Великобритания или на самата английска територия.

Въ полза на това предположение говорятъ следнитѣ факти и обстоятелства:

1. — Днешниятъ голѣмъ англо-германо-италиански двубой не може да се разреши нито по водитѣ, нито въ въздуха. Той трѣбва и единствено е възможно да намѣри крайното си разрешение въ сломяване на съпротивата по сухо, защото — при всички случаи — сушата, земната територия си остава основата, на която се крепятъ и отъ която черпятъ мощъ всички материални и морални сили на дадена страна, действащи по разни посоки и въ разни области.

2. — Силата на една съвременна войска до голѣма степенъ лежи въ нейната бронираностъ и въ механизираниѣ ѝ бойни сръдства. Разбира се, първо условие е съ бойнитѣ сръдства да си служатъ интелигентни и решителни войници, но — като оставимъ настрана тая предпоставка, по която е излишно да се разсждава, — военнитѣ действия въ Полша, въ Холандия, въ Белгия, въ Норвегия и особено въ Франция презъ тази война показаха недвусмислено, че бронираниѣ дивизии, танковетѣ и други защитени съ броня орждия, допринесоха извънредно много за успѣхитѣ на германското сръжие. А тия бронирани бойни сръдства, особено танковетѣ сж твърде тежки и не може съ тѣхъ да се действува добре нито по снѣгѣ, нито по размекнали отъ влагата полета. Като се има предвидъ това, може да се разбере, че едно главно ко-

мандуване ще гледа да прави плановетѣ си за действия разчитайки и на благоприятността на почвенитѣ условия, а пролѣтното слънце, колкото и да е слабо, все поизсушава пѣтищата и ги открива за тежкитѣ туловища на най-страшнитѣ въ сегашната война смъртоноси машини. . .

3. — Самъ Хитлеръ, въ последната си рсчъ по случай годишната отъ завземането на властѣта въ Германия отъ националсоциалиститѣ, още еднажъ подчерта, че 1941 год. ще донесе края на войната. Разбира се тази негова увѣреностъ не иде отъ нѣкакво мистично прозрение, а — отъ онова, което той знае за задачите, които е вѣроятнo вече опредѣлилъ и възложилъ за изпълнение отъ милионнитѣ му войски, отдавна поставени на бойна нога. И, понеже Германия държи въ тая война нападателната инициатива и още понеже, по редъ причини, Германия има по-вече смѣтка по скоро да свърши войната, доста вѣроятно е при настѣпването на хубавото време — а то, по Сръдиземноморскитѣ европейски брѣгове настѣпва още съ първитѣ дни на пролѣтѣта — Германия да предприеме въ голѣмъ мащабъ нападателни действия въ Югоизтока, дето може да се срѣщне съ британски сили.

4. — Това можа да се очаква съ още по-голѣмо основание и поради това, че Италия претърпѣ неуспѣхи въ Албания и продължава да търпи неуспехи по разни фронтове въ северна и въ източна Африка. Както е известно, италианцитѣ е трѣбвало не само да ангажиратъ и да задържатъ въ Сръдиземно море голѣма частъ отъ бойната флота на Англия, но и да уязвятъ, чрезъ нападателни действия и ако е възможно да разклатятъ и съборятъ нѣкои отъ главнитѣ стълпове на британската морска и изобщо колониална сила по брѣговетѣ на това море — въ пунктоветѣ при Суецъ, при Александрия и Каиро, въ Малта и въ Гибралтаръ.

Тия неуспѣхи на съюзницата на Германия, които, въ края на краищата, могат да се окажат не от решаващо значение за общия и краен изход на войната. Англия пожела да ги използува и да ги засили до степен на едно основно поражение, което би докарало отпадъка на Италия като воюваща сила и оставяне на Германия сама да се бори срещу Англия въ Европа. Една такава възможност наистина твърде би затруднила задачата на Германия и би компрометирала осъществяването на военитѣ и на градивнитѣ цѣли на силитѣ отъ Остъта. Ето защо, Германия изпрати въ въздухоплавателен корпусъ отъ своитѣ сили въ южна Италия, дето тоя корпусъ установи свои въздухоплавателни бази за действие срещу общия неприятель — срещу флотата му и срещу военитѣ му и транспортни бази по брѣговетѣ на Сръдиземно море. Германскитѣ летци, установени въ Италия, вече отбелязаха, редомъ съ своитѣ бойни другари италианцитѣ нѣколко значителни успѣхи при набѣги, извършени срещу английски кораби и морски бази. Това е първото проявление на активно и непосредствено действие отъ страна на германцитѣ въ областта на Сръдиземно море. И то не е епизодично явление, а — по всичко личи — е начало на една акция въ широки размѣри, която отъ сега нататъкъ ще има да се извършва отъ съюзнитѣ германски и италиански въоръжени сили за сломяване на английската мощъ въ Сръдиземно море. Едно установяване на въздухоплавателни и морски бази по брѣговетѣ на Бѣло море, които се владѣятъ днесъ отъ Гърция, би дало възможностъ на италианскитѣ морски сили и на итало-германскитѣ въздушни сили ефикасно да действуватъ срещу английската флота въ източно Сръдиземно море и не само да отслабятъ тамъ нейната сила, но да и нанасятъ поражения, които биха били фатални за предприетитѣ отъ Англия въ Северна Африка военни действия и изобщо за владичеството ѝ въ тия области. Въ такъвъ случай и Турция може би ще ги помисли дали ще има смисълъ за нея да се полага, чрезъ активно присъединяване къмъ Америка, на ударитѣ на германо-италианскитѣ военни сили. Така, вижда ни се, че въ близко време предстоятъ да се развиятъ, по посока къмъ Гърция, откъмъ вътрешността на Балканитѣ, известни действия отъ страна на силитѣ на Остъта.

5. — Въ полза на това предположение иде и обстоятелството, че въ Франция тия дни става едно брожение, което има въ основата си неразрешения и напосведъкъ назрѣлъ за бързо разрешаване въпросъ за едно пълно и окончателно изясняване на френското правителство на Петенъ къмъ нуждитѣ на силитѣ на Остъта и поспециално на Германия да има на свое разположение френския Сръдиземноморски брѣгъ, френската военна флота и нѣкои френски пристанища по африканския брѣгъ.

Френското правителство на Петенъ, безъ да влиза въ откритъ и рѣзъкъ конфликтъ съ Германия по тия въпроси, намира начини да отбѣгва и да заобикаля разрешаването имъ явно смѣтайки тия германски искания за противни на франскитѣ интереси. Отъ германска страна се изтъква, че истинскитѣ интереси на Франция сж въ Европа и въ разбирателството и съ Германия, следвателно

Франция, ако възприеме това, ще трѣбва да направи отъ своя страна всичко за по-скорашното осъществяване на новия европейски редъ, както той е замисленъ и както се желае да бжде прокаранъ отъ Германия. Изглежда че маршалъ Петенъ и правителството му, заедно съ известна, а въ сжщностъ неизвесна по количеството си, частъ отъ френския народъ не възприема напълно това, което се желае или се иска отъ Берлинъ, ето защо тия дни ония френци, които възприематъ германското схващане и внушение за възможно кай-тѣсно френско-германско сътрудничество, подъ водителството на Германия, за окончателно изпжждане на английското влияние отъ Европа и за установяване въ тоя материкъ на принципи и редъ, начертани въ Берлинъ, сж започнали въ Парижъ, подъ водителството на г. Лавалъ, едно движение противъ разбиранята и поведението на правителството на маршалъ Петенъ. Но понеже въ незаветата частъ на Франция не ше да сж само министритѣ на Петенъ, който сж подържали тая политика на лоялностъ къмъ Германия, но и на известна по-голъма самостоятелностъ, що се отнася до установяването на окончателни социално политически форми на животъ въ Европа и до решаването дали да се отстъпватъ морски бази и единици отъ френската бойна флота на Германия, може да се дпусне, че конфликтътъ, който ще се породи между прогерманското правителство въ Парижъ и правителството на Петенъ въ Виши, може да се изостри до такава степенъ, че да стане нужна Германия да се намѣси по нѣкакъвъ начинъ и да подкрепи онова движение, което застъпва гледища, съвпадащи по добре на нейнитѣ интереси. Може да се дойде дори и до военно завземане и на сега незаветата френска територия. И то, главно съ огледъ на спечелване на повече и по добри позиции по брѣговетѣ на Сръдиземно море, дето отъ Остъта трѣбва въ най-скоро време да бжде направенъ решителенъ опитъ за слмяване на Англия.

Като последно, въ редицата на нашитѣ изброявания тукъ, обстоятелство, което депринася за една бърза, въ най-близко време военна акция отъ страна на Германия и на Италия е помощта, която Съединенитѣ Щати сж решени да дадатъ на Англия. По всичко се вижда, че Рузвелстъ ще получи въ предстоящитѣ нѣколко дена пълномощия и права отъ цѣлия народъ за даване съ пълни шепа на помощи отъ всѣкакъвъ родъ на Англия. Вече и безъ това съ свѣтквична бързина въ Съединенитѣ Щати желѣзната и автомобилната индустрия се приспособява къмъ военнитѣ нужди и става военна индустрия. Нови корабостроителници се строятъ, старитѣ се разширяватъ и навсѣкжде кипи усилената работа за производство на кораби на оржжия, на танкове, на аероплани, на всичко, което е нужно за въоръжаване до зжби на армиитѣ на демокрациитѣ.

Естествено, силитѣ на Остъта, нѣматъ смѣтка да пропускатъ ценно време и да рискуватъ по-късно да срещнатъ по-многобройни и по-добре обучени и въоръжени противници. Затова вѣрсятността е голѣма, че тѣ ше побързатъ да действуватъ докато въ повечето нѣща иматъ надмощие надъ противника си.

Съобщение

Ръководното тѣло на Илинденската организация

умолява всички друнества и лица, които иматъ да дълнатъ суми срещу абонаменти на Илюстрация „Илинденъ“ срещу календари, Илинденски листъ и др. да се отчетатъ предъ организацията.

Нундитѣ сѣ твърде голѣми.

Наши другари страдатъ. Нѣма съ какво да имъ се помогне.

Умоляватъ се всички илинденски друнества, македонски благотворителни братства и женски друнби да се погринатъ за записване абонати на илюстрация „Илинденъ“, единственото македонско списание — архивъ на епичнитѣ македонски борби за свободата на родината ни.

Януарската книга на 1941 г. отъ илюстр. „Илинденъ“ изпращаме на всички друнества и лица, които смѣтаме за наши съчувственици и които молимъ да станатъ абонати на списанието.

Отъ Ръководното тѣло.

Към г. г. абонатитѣ

Илюстрация „Илинденъ“ вече навърши своя 12 годишенъ животъ и настѣпва въ XIII си годишнина. Излѣзлитѣ до сега 120 книги говорятъ достатъчно добре за извършеното отъ списанието ни дѣло. Подвизитѣ на знайни и незнайни герои, готовността на цѣлия народъ-мжченикъ, безъ изключение, да жертвува всичко що бѣ създалъ чрезъ кървавъ потъ презъ вѣковетѣ, — живота и имота на старо и младо, на мжско и женско за своето освобождение — всичко това сви вѣнеца на великата епопея, която дири своето с всестранно освѣтление въ страницитѣ на списанието ни.

Предъ насъ е най-тревожната за човѣчеството 1941 год. Марсъ е развихрилъ всичката своя мощъ и се стреми да запали цѣлия свѣтъ. Година пълна съ неизвестности, които навяватъ колебания най-разнородни.

Отъ възстаннето до днесъ изминаха 39 год. За участницитѣ въ него отдавна сж похлопали 60-тѣ и всички сж къмъ края на своя животъ

Отъ день на день тѣ редѣятъ и напускатъ тоя грѣшенъ свѣтъ съ отворени очи по недостигнати идеали, но винаги съ неугасваща надежда, че борбата ни, свещена и беззаветна, все ще бжде увѣнчана съ успѣхъ и че въ скжпата ни родна земя ще зацари свободата и правдата, безсмъртната, вѣчната правда.

На това мѣсто илинденци не веднажъ сж се подканвали да не занасятъ съ себе си своитѣ спомени, своитѣ преживелици — тѣ сж тѣй ценни за дѣлото и за страната, която ги е вдъхновявала къмъ себепризнание, и нека тукъ заявимъ, че мнозина се отзоваха на нашата покана: не е достатъчно да се извърши подвига, той трѣбва да се изясни, да се освѣтли и да остане за назидание на поколѣнията — борбата не е още свършена. Тя има да се довършва, а времето забулва всичко, толкова повече че тъмни сили употрѣбаватъ неимовѣрни старания да покриятъ въ заб-

вение свърхчовѣшкитѣ напѣни на разорения ни въ борбата за своето освобождение народъ.

Днесъ ний подновяваме своята молба. Знаемъ, твърде малцина сж тия, които сж добре подготвени да сложатъ върху хартия преживелицитѣ си, които въ труднитѣ времена въ които живѣятъ, ги въодушевяватъ, ги възгордяватъ. Но достатъчно е за грамотния само да се заеме, да се зарови въ своето минало и топейки перото си въ крѣвта на своето сърдце да ни даде описание, което качествено надминва всичко съчинено, измислено. Другото е лесно: ще се преработи материалътъ, ще му се даде съответната форма и ще изпѣстри страницитѣ на списанието ни съ трудове ценни, съ скжпи спомени, които нѣкога ще послужатъ за всестранното освѣтление на нашата люта и кървава борба, която на времето си будѣше възторга на наши и чужди, на цѣлия свѣтъ.

Времената сж трудни. Списанието ни не се радва на нѣкакъвъ материаленъ успѣхъ. Но въ съзнанието на свѣтата задача, която извършва, „Илинденъ“ ще продължи своето сжществувание съ надежда, че ще бжде подкрепенъ морално и материално.

Не сж единици тѣзи, които неведнѣжъ устно или писмено сж изразявали доволството си отъ начина по който се списва списанието ни. Това, разбира се, не ни успива върху нѣкакви лаври, които сж нито желани, нито заслужени. Стремлението ни винаги е било всѣка нова книга да превъзхожда предния брой по съдържание, по начинъ, на изпълнение, по освѣтяване на събитията, които наложиха разрешението на нашия националенъ въпросъ.

Въ това ни желание, съ тѣзи ни стремления, ний се надѣваме, че не ще бжде далечъ деньтъ, въ който илинденци ще се поздравятъ съ свободата, която ще озари цѣлокупната българска земя.

Редакцията